

В ПАМЕТ НА ДОЦ. Д-Р ЕЛКА ДРОСНЕВА

Д. Христов

*И виж ето ги, литват над балкони с пране,
Над калта, над сгурията в двора,
И добре, че се срещат единици поне
От вида на хвърчащите хора.*

Валери Петров, „Хвърчащите хора“

Елка Дроснева не обичаше думата „правилно“. Тя не понасяше да се казва, че еди-кой си историк е дал „правилно обяснение на събитията“. Същото беше, когато чуеше за някой автор, че бил „критичен“ – към изворите или предшествениците си. Реагираше спонтанно и остро на тези клишета, в които виждаше проява на надменна глупост. Тя смяташе, че всеки човек заслужава уважение, че всяка гледна точка заслужава внимание и че никои не е лишен от критичност. И може би затова тя бе уважавана от толкова много и различни хора. Разбира се, онези с „правилните обяснения за събитията“ бяха силно „критични“ към нея.

Елка беше в чистия смисъл на думата не-конформист. И като характер, и като учен тя не искаше да се впише в готовите схеми. Нейният стил на писане и преподаване беше толкова необичаен, че се случваше някои студенти, очакващи всичките им преподаватели да са по калъп, да се питат колко добър историк е тя. Питаха се за нея така, както несведущи в рисуването хора се питат, колко добър художник е например Анри Матис. Елка Дроснева беше изключително добър историк, с блестяща подготовка, особено в своята област. Тя бе завършила ИФ на Софийския университет в най-силните години на факултета, като първенец на випуск 1976, заедно с проф. Петър Делев. Беше специализирала при най-солидните имена на нашата наука и оттам бе приела като абсолютен закон уважението на историка към неговите предшественици. По-нататък бе продължила със забележителна, желязна школовка като аспирант в Ленинград (дн. Санкт Петербург). Нейната дисертация, защитена там, „Формиране на руската българистика (до ср. XIX в.)“, която, за съжаление, тя не успя да издаде, е великолепно изследване в най-строгите академични традиции на руската историческа наука. Говореше руски като носител на езика, на ниво, което малко българи могат да постигнат. Бе завършила също следдипломна квалификация по английски език и понякога изненадваше със знанията си тези, които си представят двата езика като взаимно изключващи се.

При цялата тази подготовка като масивна основа, подобно на художниците фовисти като Матис, Елка бе избрала да твори в един по-своеобразен, „по-див“ стил. Обичаше да пише есеистично, провокативно и често спореше в трудовете си с невидими за читателя опоненти. Този ярко индивидуален маниер отговаряше отлично на нейния характер, но тя не го преподаваше на възпитаниците си. Своите студенти и докторанти тя учеше на стриктна систематична работа, без свободни вариации на тема „история“. Не допускаше хора, които още учат азбуката на занаята, да запретват ръце и пера за писане на „шедьоври“. Беше извънредно взискателна към писаното слово, безкомпромисна като редактор със своя знаменит „червен химикал“. Може би затова тя не остави много собствени книги. За сметка на това десетки други хора бяха честити да видят свои трудове, грижливо оформени под нейната редакция в сборници, списания, дисертации и т.н.

Другата причина беше нейното раздаване като преподавател и наставник. В Университета е имало и има много авторитетни имена на историци, някои от тях – несъмнено по-авторитетни от нея, с огромна компетентност, с приноси в науката, с мащабни издания. Но онова, в което Елка Дроснева превъзходеше мнозинството, беше нейната всеотдайност, когато работеше със студенти и докторанти. Тя често се хвърляше с ентузиазма на млад учител в уж рутинните за нея лекции и упражнения по историография. Както обичаше да казва: „поиграх си днес“ с тази група или с онзи курс студенти, за да ги доведе до опреде-

лена идея или разбиране за историята. Още по-вълнуващи бяха нейните специализирани курсове като „Библейският модел за историята“ или занятията на историографския клуб, съзнателно наречен от нея „Димитър Косев“. Участниците в тях се потапяха в неповторимата атмосфера на живия университетски дебат, толкова нужен и толкова оскъден, всъщност, за мислещите студенти у нас. Елка Дроснева ги насочваше, насърчаваше, даваше им възможност да спорят, тя самата спореше с тях, често се отклоняваше. Може би понякога и тя бъркаше, но важното бе друго. Тя градеше школа, нещо, което малцина правят днес. Разговорът редовно отлиташе към съвсем далечни от историята и историографията теми, за да се върне пак към тях или пък да прескочи на още по-други. За Елка, впрочем, това не беше беда. Тя разбираше историята извънредно всеобхватно, като триединство: онова, което е било, което е и което има да бъде. Тази мисъл тя вложи в заглавието на едно от най-свидните си дела, поредицата конференции и сборници „Перушица – гласове от миналото, настоящето и бъдещето“, която осъществяваше с почти възрожденски дух, заедно със сърцатата като нея перушенска историчка Креса Стоянова. Хората в Перушица обичаха Елка, за тях тя беше еталонът за учен историк. Така беше и на много други места със скромни, но искрени хора. Обичаха я така, както и Елка обичаше тях. Както обичаше Пловдив, както обичаше Петербург, както обичаше дори оня комплекс с блокове, на който казваше „моето китно село Връбница“. Както особено обичаше своята родна Варна, своето „варненско детско море“, същото, което бе откърмило поезията у Валери Петров. Варна на „хвърчащите хора“.

Тази любов ни връща отново към онова, което тя наричаше „библейски модел за историята“ и което, всъщност, е дълбоко християнско осмисляне на света. Това са великите думи на св. ап. Павел към коринтяните, тук дадени най-кратичко: *Дори да говоря всички езици, човешки и дори ангелски, ... любов щом нямам, нищо не съм*. Нека тази любов да ни даде възможност да простим на Елка, ако имаме нещо към нея, да помолим и нейната тъй бързо хвъркнала душа за прошка на всичко, с което сме я огорчили.